

NURMIJÄRVI

Kaavatunnus: 2-198

Asia n:o:

698/10.02.03/2018

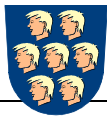
Pvm 23.04.2020

Nurmijärven Kirkonkylän Vanhan sähkölaitoksen alueen

SUPPEA RAKENNUSHISTORIALLINEN SELVITYS

Nurmijärven kunta – Ympäristötoimiala – Asemakaavoitus
PL 37 01900 Nurmijärvi

NURMIJÄRVI

Sisällys

1	Johdanto.....	1
1.1	Vanha sähkölaitoksen alue osana Nurmijärven kirkonkylää	1
1.2	Vanhan sähkölaitoksen alueen rakentuminen	1
1.3	Asemakaavoituksen nykytilanne.....	3
1.4	Vireillä oleva asemakaavamuutos	4
2	Rakennukset.....	5
2.1	Krannilanpolku 4: <i>Sähkölaitoksen konttori ja johtajan asunto</i>	5
2.2	Punamullantie 12 a: <i>Vanha Terveystalo</i>	7
2.3	Punamullantie 12c: <i>Sähkölaitoksen korjaamo</i>	10

1 Johdanto

Vanha sähkölaitoksen alue on Nurmijärven kirkonkylän keskustassa sijaitseva kokonainen kortteli nro 2028, jonka rakennuskanta ja asemakaavallinen käyttötarkoitus ovat vanhentuneita. Rakennukset ovat osin hyvin huonossa kunnossa ja edellyttävät merkittäviä korjaustoimenpiteitä. Keskeisen sijaintinsa vuoksi alueeseen kohdistuu suuri kiinnostus kirkonkylän täydennysrakentamisen osalta. Kolme alueen rakennuksista on arvotettu Nurmijärven rakennusperintöselvityksessä luokkiin 1 (arvokas kohde) ja 2 (sisältää samoja arvoja kuin luokkaan 1 kuuluvat, kuitenkin vähäisemmässä määrässä).

1.1 Vanha sähkölaitoksen alue osana Nurmijärven kirkonkylää

Vanha sähkölaitoksen alue sijaitsee Nurmijärven kirkonkylässä, joka oli pitäjän suurin kylä ja asutuskeskittymä Rajamäen tehdasyhdyskunnan kasvuun 1800–1900-luvun vaihteeseen saakka. Klaukkala kasvoi väestömäärältään Kirkonkylän ohitse 1960-luvulla. Kirkonkylä kasvoi takaisin Nurmijärven toiseksi suurimmaksi taajamaksi 1970-luvun puolivälin aikoihin, jolloin se ylitti väestömäärällään Rajamäen. Nykyisin Kirkonkylä on kunnan hallinnollinen keskus sekä noin 8 000 asukkaan taajama Hämeenlinnanväylän tuntumassa.

Kirkonkylässä on säilynyt jonkin verran vanhaa rakennuskantaa uudemman joukossa. Kirkonkylän väestömäärä lähti nopeutumaan samaan aikaan kuin kunnan tehtävät lisääntyivät 1920–30-luvuilla. Aikakauden merkityksellisyys näkyy Kirkonkylässä säilyneinä rakennuksina. Myös Vanhan sähkölaitoksen alue alkoi rakentua 1930-luvulla, kun kunnanvaltuusto päätti vuonna 1935 sähkölaitoksen toimitalon rakentamisesta.

1.2 Vanhan sähkölaitoksen alueen rakentuminen

Korttelin vanhin säilynyt rakennus on rakennettu Nurmijärven sähkölaitoksen toimitaloksi (myöhemmin sähkölaitoksen konttori ja johtajan asunto). Sähkölaitos perustettiin vuonna 1918. Sähkölaitos sai oman toimitalon vasta rakennuksen valmistuttua vuonna 1936. Toimitalo sisälsi tilavan toimistohuoneen, johtokunnan huoneen, arkistoholvin sekä 3 huonetta ja keittiön sisältävän johtajan asunnon. Toimistohuoneeseen oli tehty asiakastila, joka oli jaettu toimistotilasta pitkällä jyrkällä tiskillä. Asiakastilasta huolimatta jatkui vielä jonkin aikaa vanha käytäntö, mikä mahdollisti asiakkaille esimerkiksi valo-, voima-, sähkötarvike- ja sahauslaskujen maksamisen kotikylässä.

Toimitalon rakentamisen yhteydessä korttelissa jo ennestään sijainnut kaksikerroksinen varasto kytkettiin vesijohtoverkostoon sekä sen yhteyteen rakennettiin uusi työkaluvaja ja sauna. Varaston yläkertaan muutti sähkölaitoksen kirjanpitäjä perheineen. Toimitaloa ympäröi hyvin hoidettu

puutarha, joka väistyi sitä mukaan kun kortteliin rakennettiin uusia rakennuksia ja parkkialueita.

Toimitalon valmistumisen jälkeen korttelissa rakennettiin seuraavan kerran tiettävästi 10 vuoden kuluttua, kun kortteliin rakennettiin vuonna 1947 valmistunut terveystalo. Tämän jälkeen kortteliin rakennettiin seuraavan kerran vuonna 1951, jolloin valmistui sähkölaitoksen korjaamorakennus. Korjaamorakennukseen rakennettiin lisäsiipi vuonna 1956. Viiden vuoden kuluttua huomattiin, ettei lisäsiipikään riittänyt vastaamaan sähkölaitoksen tilatarpeita. Huolta aiheutti erityisesti sähkölaitoksen omistuksessa olevan tontin pienuus.

Sähkölaitoksen toimitalo tuli vuosien mittaan liian ahtaaksi, minkä vuoksi sähkölaitokselle rakennettiin uusi toimitalo, joka valmistui vuonna 1961. Uuden toimitalon valmistuttua sijoitettiin vanhaan toimistotilaan mittarikorjaamo. Uudemmassa sähkölaitoksen toimitalossa sijaitsee nykyisin päiväkotia. Rakennuksella ei ole rakennushistoriallista arvoa, eikä se näin ollen kuulu tähän selvitykseen.

Kuva 1: Vanha sähkölaitoksen alue pohjoisesta 1975, Nurmijärven museo.

1.4 Vireillä oleva asemakaavamuutos

Vanhan sähkölaitoksen alueen asemakaavan muutostyö on tullut vireille kunnan aloitteesta. Alueelle on esitetty myös yksi kaavamuutoshakemus. Asemakaavan muutos on kaavoitusohjelman mukainen hanke. Se tuli vireille asemakaavoitus- ja rakennuslautakunnan päätöksellä 12.06.2018.

Asemakaavan muutoksella tutkitaan Kirkonkylän keskustassa sijaitsevan pääosin toimitila- ja varastokäytössä olevan alueen muuttamista viihtyisäksi ja taajamakuvaltaan korkeatasoiseksi asuinalueeksi.

Alueen olemassa oleva rakennuskanta on pääosin elinkaarensa loppupuolella. Asemakaavan muutoksella tutkitaan myös ympäröivien katualueiden liikennejärjestelyjen parantamista sekä korttelin sisäisen liikenteen ja paikoituksen järjestämistä. Lisäksi selvitetään rakennusperintöselvityksessä inventoitujen rakennusten säilyttämistä osana uutta asuinkorttelia.

Asemakaavan muutosluonnoksessa on esitetty arvokkaiden rakennusten suojelu, merkittävien taajamakuvallisten puiden säilyttäminen, tärkeimpien taajamakuvallisten seikkojen sekä kulkuyhteyksien huomioiminen. Siinä on myös esitetty tavoitteelliset kerrosluvut, rakentamisen tehokkuus alueella, hulevesien hallinta sekä alustavat autopaikkavaatimukset.

Kuva 3: Vanha sähkölaitoksen alue, viistoilmakuva idästä vuodelta 2019.

2 Rakennukset

2.1 Krannilanpolku 4: Sähkölaitoksen konttori ja johtajan asunto

Rakennuksen kuvaus

Rakennuksessa on yksi kerros sekä kellari ja ullakko. Rakennuksen pinta-ala ilman kellaria on noin 220–270 k-m². Rakennus on kivitalo, jossa on keltainen rapattu julkisivu. Rakennus edustaa tyylilajiltaan 1920–30-luvun klassismia. Rakennus on ulkoasultaan samankaltainen Nurmijärven kirkonkylän muiden klassististen rakennusten, kuten entisen poliisitalon ja paloaseman, kanssa. Rakennuksen kattomuoto on harjakatto ja katemateriaalina on punainen saumattu rivipeltikatto. Sadevesi ohjataan sadevesikourujen kautta sadevesisyöksyihin ja syöksyistä loiskekuppeihin. Rakennuksen päädyissä on kissanpenkit. Rakennuksessa on kulmaraudalliset risti-ikkunat välipuittein. Rakennus edustaa hyvin aikansa suunnitteluihanteita ja sillä on paikallishistoriallinen merkitys. Rakennus on tärkeä myös ympäristökokonaisuuden ja maiseman kannalta. Rakennus kuuluu rakennusperintökohteiden luokituksessa luokkaan 1.

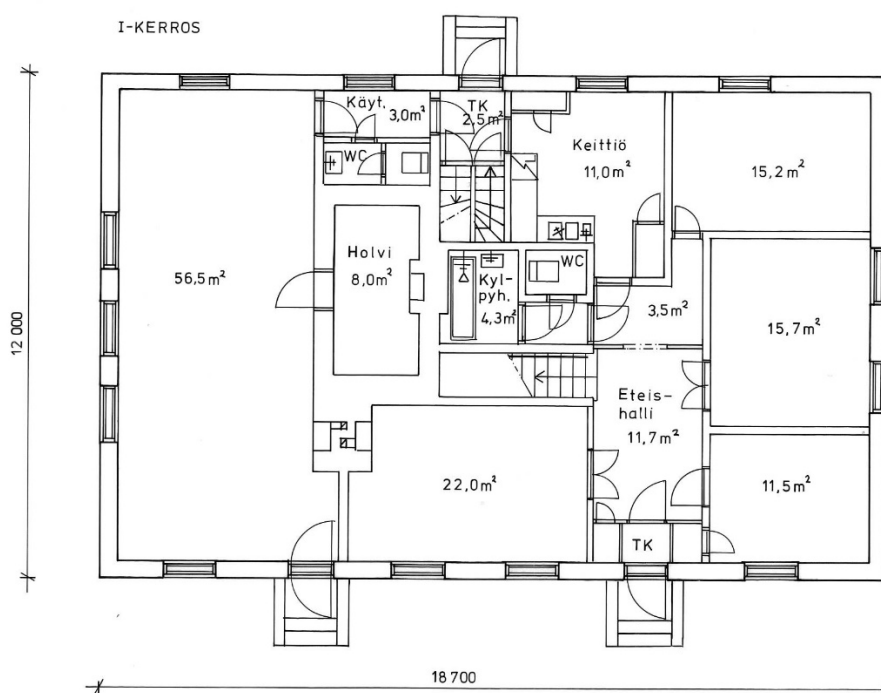
Kuva 4: Julkisivupiirustus vuodelta 1998, Rakennusvalvonnan arkisto.

Rakennushistoria

Nurmijärven kunnan sähkölaitoksen johtokunta oli vuosia toivonut omaa toimitaloa. Ehdotus konttorin, varastohuoneet ja toimitusjohtajan asunnon sisältävän toimitalon rakentamisesta oli esillä kunnanvaltuustossa vuoden 1930 loppupuolella, jolloin päätettiin ettei toimitaloa rakenneta vuoden 1931 aikana. Johtokunta esitti valtuustolle uudestaan 1935 vuoden loppupuolella ehdotuksen rakentaa toimitalo, joka sisältäisi johtajan asunnon lisäksi neljän muun työntekijän asunnot. Ehdotus oli valtuuston mukaan liian laaja. Valtuusto hyväksyi 20.12.1935 johtokunnan uusitun ehdotuksen, jossa budjettia oli pienennetty yli puolella.

Tamperelaisen rakennusinsinöörin Veikko Kallion suunnitelmat toimitalosta hyväksyttiin valtuustossa 21.1.1936. Rakennusmestari Kalle Reima vastasi urakalla tehtävästä työstä. Toimitaloon rakennettiin suunnitelman mukaisesti tilava konttorihuone, johtokunnan huone, arkistoholvi sekä kolme huonetta ja keittiön sisältävä johtajan asunto. Toimistorakennus vastaanotettiin 30.12.1936. Rakennusta ympäröi pitkään hyvin hoidettu puutarha.

Pihaan rakennettiin myöhemmin lisää rakennuksia sekä pysäköintialue, joiden myötä puutarha pieneni. Kun pihaan oltiin rakentamassa uusi toimistorakennus, tuli tarve mittarikorjaamolle, joka suunniteltiin sijoitettavaksi vanhaan toimitaloon.

Kuva 5: Pohjapiirustus vuodelta 1998, Rakennusvalvonnan arkisto.

Nykytilanne ja kuntoarvio

Rakennus on suojeltu sr-merkinnällä voimassa olevassa asemakaavassa. Rakennus on nykyisin toimistokäytössä. Rakennuksen julkisivu on pääosin säilynyt hyvin. Ikkunat vaikuttavat olevan alkuperäiset. Kolmesta ulko-ovesta näyttää olevan vain lounaisjulkisivun pohjoisempi vaihdettu.

Kiinteistö on sisäpinnoiltaan tyydyttäväkuntoinen ja käyttökelpoinen. Kiinteistö on suositeltavaa peruskorjata lähivuosina. Rakennuksessa on sisäilmanlaadun kannalta useita riskialttiita ratkaisuja ja materiaaleja, joiden kunto tulee tarkastaa ennen peruskorjausta. Korjaustoimenpiteissä tulee huomioida rakennuksen sisältämät haitta-aineet ja asbesti.

Kuva 6: Rakennus kuvattuna helmikuussa 2020.

2.2 Punamullantie 12 a: Vanha Terveystalo

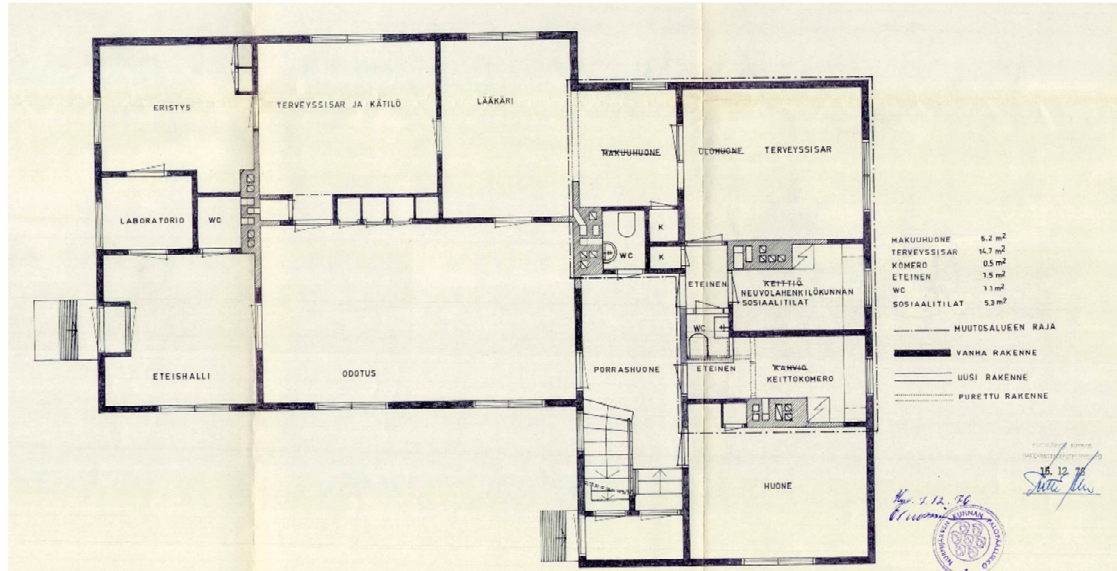
Rakennuksen kuvaus

Alkujaan Nurmijärven terveystaloksi rakennettu keltainen pystypaneelinen vinkkelipuorakennus. Rakennus on osittain kaksikerroksinen, minkä lisäksi siinä on kellari. Sen pinta-ala ilman kellaria on noin 270–300 k-m². Rakennuksen korkeammassa osassa on satulakatto ja matalammassa aumakatto. Vesikate on vanha palapellistä tehty saumattu peltikatto. Rakennuksessa on betoni perusta. Rakennuksen ikkunat ovat pystyjakoiset, ulosaukeavat ja kulmaraudatut. Rakennus edustaa tyylilajiltaan jälleenrakennuskauden funktionalisimia.

Rakennuksella on merkittävä historiallinen arvo, sillä rakennus edustaa yhtä sadoista sodanjälkeen rakennetuista terveystaloista ja se lienee olevan

tyyppipiirustusten mukainen. Terveystaloilla oli merkittävä hyöty lapsikuolleisuuden vähentämisessä ja toiminta oli maailmanlaajuisesti edistyksellistä.

Rakennus kuuluu rakennusperintökohteiden luokituksessa luokkaan 1.

Kuva 7: Pohjapiirustus 1.kerros, Rakennusvalvonnan arkisto.

Rakennushistoria

Vuonna 1944 säädettiin laki kunnallisesta neuvolatoiminnasta, mikä sinetöi tavoitteen levittää terveydenhuolto maaseudulle. Laista huolimatta oli yleishyödyllisillä järjestöillä vielä tärkeä rooli jälleenrakennuksen ja terveyspalvelujen järjestämisessä. Terveystalojen perustamiseen saatiin myös ulkomailta paljon tukea.

Lain myötä rakennettiin yli 500 terveystaloa, joista reilu puolet rakennettiin tyyppipiirustusten mukaan. Suurin osa terveystaloista valmistui vuosien 1946–1952 aikana, mutta rakentaminen jatkui vuoteen 1972 saakka, jolloin kansanterveyslaki terveyskeskusjärjestelmästä astui voimaan. Terveystalojen edistysellinen toiminta sopi myös vientituotteeksi kehittyviin maihin.

Suomen punainen risti myönsi marraskuussa 1940 ruotsalaisista lahjavaroista määrärahan Nurmijärven terveystalon rakentamiseen. Nurmijärven terveystalo perustuu mahdollisesti tyyppipiirustusten Terveystalon Linnansalmi –tyyppiin TT2, joka oli yksi suosituimmista tyyppipiirustuksista. Rakennuksen piirustukset on suunnitellut arkkitehti Erkki Linnansalmi. Rakennus valmistui vuonna 1947. Terveystalo rakennettiin ajanmukaiseksi ja se sisälsi muun muassa eristyskabinettin, keuhkon laboratorioa varten, riisuutumistilat sekä tilavan odotuskabinettin, joka mahdollisti lastenhoitokurssien pitämisen.

Kuva 8: Terveystalo, Nurmijärven Museo.

Nykytilanne ja kuntoarvio

Kiinteistön kunto on kokonaisuutena heikko. Merkittävin käyttöä haittaava puute on rakenneavuksissa havaitut välipohjien mikrobivauriot ja alapohjassa oleva vesivuoto. Kiinteistön LVIA-järjestelmät sekä sähkö- ja tietotekniset järjestelmät ovat teknisen käyttöikänsä päässä ja kiinteistö on suositeltavaa peruskorjata lähivuosina. Rakennuksessa on sisäilmanlaadun kannalta useita riskialttiita ratkaisuja, sekä herkästi vaurioituvia materiaaleja.

Korjaustoimenpiteissä tulee huomioida rakennuksen sisältämät haitta-aineet ja asbesti.

Rakennuksen ulkoasu on säilynyt kattomateriaalia lukuunottamatta alkuperäisenä. Julkisivut ovat pääosin siistit. Katon ja portaiden aiheuttama korkeampi kosteusrasitus on vaurioittanut julkisivua paikallisesti. Puuikkunat ja -ovet ovat alkuperäiset. Katosta puuttuu aluskate. Katteen kunto on heikko. Katolta puuttuu räystäskourut ja sadevesisysteemit.

Rakennuksessa on nykyisin kirpputori ja sen yhteydessä oleva olohuone sekä Nurmijärven taideyhdistyksen tilat. Osa rakennuksesta on myös asuinkäytössä.

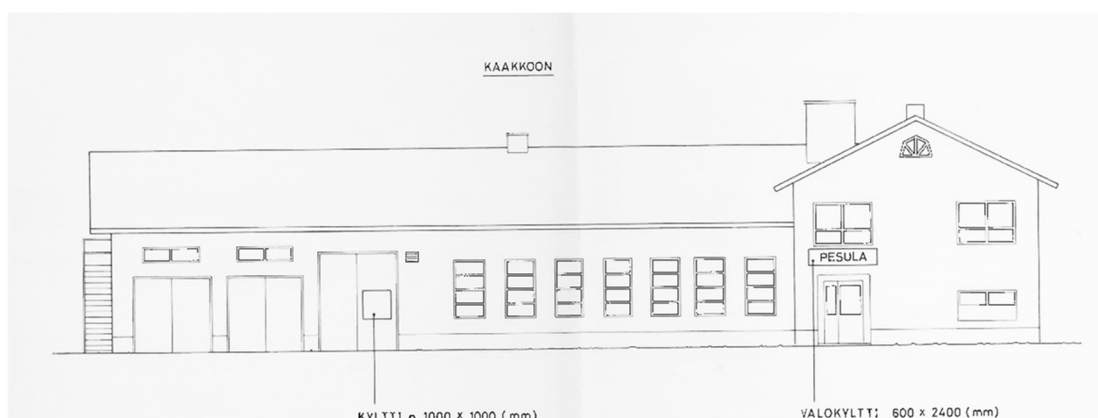
Kuva 9: Rakennus kuvattuna helmikuussa 2020.

2.3 Punamullantie 12c: Sähkölaitoksen korjaamo

Rakennuksen kuvaus

Rakennus on osittain kaksikerroksinen tiilirunkoinen vaalea rapattu kivitalo. Rakennuksessa on myös kellari ja ullakko. Sen pinta-ala on noin 500–600 k-m². Rakennuksen kattomuoto on harjakatto. Katemateriaalina on saumattu punainen rivipeltikatto. Rakennuksessa on risti-ikkunat ja päädyssä lunetti-ikkuna.

Rakennus on aikansa suunnitteluihanteiden hyvä edustaja ja sillä on paikallishistoriallinen merkitys. Rakennus kuuluu rakennusperintökohteiden luokituksessa luokkaan 2 eli se sisältää vähäisemmässä määrässä arvoja kuin selvityksen kaksi muuta kohdetta.

Kuva 10: Julkisivupiirustus, Rakennusvalvonnan arkisto.

Rakennushistoria

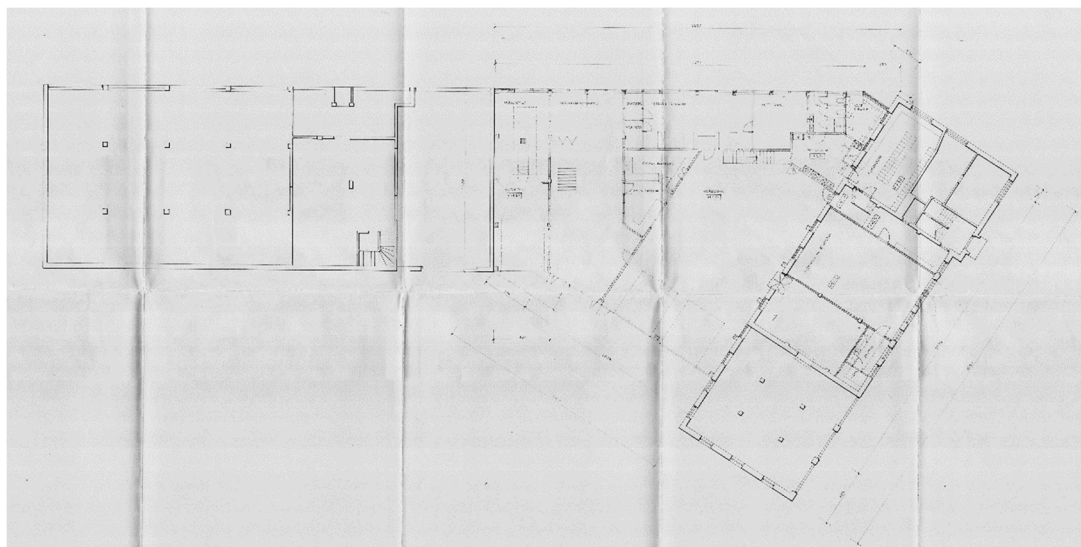
Rakennus valmistui 4.12.1951 sähkölaitoksen korjaamorakennukseksi. Maantasokerrokseen sijoitettiin työkaluvarasto, muuntajien ja moottorien korjaushuone, korjaamohalli, paja, kattilahuone ja polttoainevarasto. Toiseen kerrokseen puolestaan sijoitettiin asentajien ruokailuhuone, työnjohtajien ja teknikon huoneet sekä tila mittarikorjaamoa varten. Varastotilat alkoivat käymään vähiin, joten vuonna 1955 päätettiin korjaamorakennukseen rakentaa linjatarvikevarastoa varten lisäsiipi, joka mahdollisti tilan muuttamisen myöhemmin autotalliksi. Lisäsiipi valmistui kesällä 1956. Viiden vuoden kuluttua huomattiin, ettei lisäsiipikään riittänyt vastaamaan sähkölaitoksen tilatarpeita. Lisäsiipi ei kuulu selvitykseen.

Nykytilanne ja kuntoarvio

Rakennuksen julkisivuissa on jonkin verran porrastavia halkeamia, jotka seuraavat tiilimuurausta. Julkisivujen kunto on syytä tutkia tarkemmin, jotta varmistetaan havaittujen vaurioiden syy. Puuikkunat ja puuovet vaikuttavat olevan alkuperäisiä. Ne ovat heikossa kunnossa.

Kiinteistön sisätilojen kunto on kokonaisuutena välttävä - heikko. Merkittävimmät käyttöä haittaavat puutteet ovat ensimmäisen kerroksen mikrobiperäinen haju ja kunto. Kiinteistön LVIS-järjestelmät ovat teknisen käyttöikänsä päässä. Kiinteistö on suositeltavaa peruskorjata kokonaisuutena ennen seuraavia käyttäjiä. Korjaustoimenpiteissä tulee huomioida rakennuksen sisältämät haitta-aineet ja asbesti.

Rakennuksessa toimi pesula, joka lopetti toimintansa 31.5.2019. Nurmijärven Kivi-juhlat ry:llä on toimitila rakennuksessa. Osa rakennuksesta toimii Nurmijärven kunnan toimitiloina.

Kuva 11: Pohjapiirustus 1.kerros, Rakennusvalvonnan arkisto.

Kuva 12: Rakennus kuvattuna helmikuussa 2020.

Lähteet:

Ahola, Teija (2014): Terveyttä kaikille, Terveystalot ja kunnanlääkärintalot 1940-luvulta 1960-luvulle

Arkkitehtitoimisto Lehto Peltonen Valkama Oy (2010): Nurmijärven rakennusperintöselvitys, luonnos

Helsingin sanomat (1948): Nurmijärvi saanut terveystalon, N:o 271

Nurmijärven kunta (2019): Kirkonkylän osayleiskaava, luonnos

Sjöblom, Mikko (1968): Nurmijärven kunnan sähkölaitos 1918-1968

Sweco Asiantuntijapalvelut Oy (2019): Kiinteistön kuntoarvio sekä asbesti- ja haitta-ainetutkimus (530 Sähkölaitoksen konttori ja johtajan asunto, Nurmijärvi sähkölaitoksen alue 531 Sähkölaitoksen toimitila, vanha osa, 532 Vanha terveystalo)